

חינוך לערכים בהקשרים הוראתיים מגוונים

נאוה מסלובטי יעקב עירם

עורכים

ידידות לילדים - אילנה מסלובטי (2012)

חינוך אינטרנטי לילדים

2011 - 2012

הוצאת רמות - אוניברסיטת תל-אביב

Values Education in Various Teaching Contexts

Edited by:

Nava Maslovaty Yaacov Iram

מערכת מדעית: רבקה גלובמן,
חנה יעוז,
אריה לוי,
מרדכי מירון,
שלמה קניאל

עריכה לשונית: נתן פרמינגר

הפקה: איה דראל
עיצוב עטיפה: נוטלסטודיו
סדר מחשב: רחל שמיר

מסת"ב: 965-274-341-1-1 ISBN

©

כל הזכויות שמורות להוצאת רמות - אוניברסיטת תל-אביב
רחוב חיים לבנון 32, תל-אביב.

אין להדפיס ללא אישור בכתב מהמוציאים כל חלק מהספר הזה, אין לייצרו מחדש או להשתמש בו בכל צורה שהיא, אלקטרונית או מכנית, או באמצעים אחרים הידועים כיום או שיומצאו בעתיד, כולל צילום או הקלטה, או בכל סוג של מאגרי מידע.

יצא לאור בשנת תשס"ב-2002

ערכים וחינוך לערכים

יעקב עירם נאוה מסלובטי

ערכים וחינוך לערכים עומדים במרכז השיח הציבורי, החשיבה הפילוסופית והפדגוגית והעשייה החינוכית בכל חברה ובכל מערכת חינוך. כל אלה מתנהלים בצל חילוקי-דעות עקרוניים באשר להגדרתם של ערכים ותחומיהם ודרכי טיפוחם והפנמתם, דהיינו, באשר לחינוך לערכים. מקובלת ההגדרה הכוללת שערכים הינם אמות-מידה המשמשות אותנו בשעה שאנו באים להעריך את "שוויים" של "דברים", בין חפצים ובין רעיונות, אמונות או התנהגויות כלפיהם. בדומה לכך ניתן להגדיר ערכים כעקרונות, אמונות, אידיאלים וכיוצא בזה המספקים לנו קניי-מידה המנחים התנהגות או התייחסות בתהליך של נקיטת עמדה כלפי הערכת אמונות ודעות או קבלת החלטות לפעולה (לם, 2001; רוטנשטרייך, 1962; שקולניקוב ושורק, 2001; Rokeach, 1973; Halstead, 1996). כלומר, ערכים הם אמות-מידה שלאורך אנו עושים שיפוטים ערכיים, ועקרונות שאנו מבססים עליהם אותם שיפוטים ערכיים לגבי אנשים, חפצים, רעיונות, פעילות ומצבים כ"טובים, ראוים ורצויים", או לחלופין "רעים, לא-ראויים או אף בוויים" (Shaver & Strong, 1976).

שאלה ראשונית בדיון על ערכים היא: האם הערכים שאנו עושים באמצעותם שיפוטים ערכיים הינם טובייקטיביים או אובייקטיביים, יחסיים או מוחלטים,¹ דהיינו, האם ערכים אלה הינם תלויי-מקום, זמן וחברה או שהם מעבר להם? בין שהתשובה חיובית ובין שהיא שלילית, מתעוררת השאלה: האם קיימת ליבה כלשהי של ערכים שתהיה הסכמה לגבי מעמדם האוניוורסלי והעל-זמני? או לחלופין, האם ניתן להגיע לכלל הסכמה לגבי גרעין ערכי מחייב בחברה מסוימת בזמן נתון?

באשר ל"חינוך לערכים": ערכים ממלאים תפקיד מרכזי במחשבת החינוך ובעשייה החינוכית בבתי-ספר, שהרי לבתי-ספר ולמורים יש, גם אם לא באופן בלעדי, השפעה ישירה ועקיפה, גלויה וסמויה, על פיתוחו ועיצובו של עולם הערכים של תלמידיהם, ובדרך זו גם של ערכי החברה. כמו-כן, בתי-הספר ומוריהם משקפים ומייצגים את ערכי חברתם. יתר על-כך, באמצעות החינוך בכלל והחינוך הערכי בפרט, החברה מבקשת

1 סוגיות אלה נידונו לאחרונה בהרחבה במאמרים שונים בספר צמתים: ערכים וחינוך בחברה הישראלית (2001) (בעריכת י' עירם, ש' שקולניקוב, י' כהן וא' שכטר), ירושלים: משרד החינוך.